

Lerombolhatatlan az Orczy-örökség

2015. szeptember 27.

Regényes évszázadok a tarnaörsi arisztokrácia életében.

Csaknem doktori értekezéshez elegendő mennyiségű, ugyanakkor érdekes és új információval szolgált a tarnaörsi megemlékezésen az Orczy-család és persze a kastély történetéről az egyik leszármazott, Sturmann Krisztina.

Mint felidézte, Orczy Emma író nő apja, Orczy Bódog zeneszerző magas rangot ért el a korabeli magyar művészeti életben. Miután a Nemzeti Színház főintendánsa lett, ő szerződtette a társulatba Blaha Lujzát és Jászai Marit, ő jelölte ki az Operaház mai helyét, s szervezte meg az új intézmény működését művészeti szempontból. Olykor Liszt Ferencsel zongorázott versenyben, s nagy szakmai vitába bonyolódott Erkel Ferencsel is. Emiatt távozott előbb a belga királyi család invitálására Brüsszelbe feleségével, cegei Wass Emmával – aki egyébként rokona volt Wass Albert írónak.

Királyi udvarról királyi udvarra

Aztán Londonba költöznek, az angol királyi dinasztia hívására Orczy Bódog elvállalta a királyi udvar zenei életének irányítását. Így került ki Angliába az Örsön született Orczy Emma is, aki egy angol nemeshez ment feleségül. Festett, gyermekkönyveket, romantikus történeteket, detektívkönyveket írt, majd elkészült világsikerű műve, *A vörös pimpernel* is, ami a világ egyik legismertebb magyar könyvévé vált. Színházakban is játszották az átdolgozását, Londonban például a bemutatás idején egymás után kétezer estén át.

A főhős – akárcsak az Orczy-címerben is szereplő vörös és kék színekben váltakozó pimpernel-virág, a mezei tixszem – a francia forradalom idején Párizsban él kettős életet. Általában egy elkényeztetett, haszontalan ember benyomását kelti, de időnként arisztokratákat és üldözötteket ment a forradalom börtöneiből, a nyaktiló elől. Nem csoda, hogy 1945-től 1990-ig a kommunisták, majd a belőlük lett szocialisták rendszeridegennek tartották a regényt, és betiltották. Manapság ismerhetik meg a magyar olvasók a könyvet az újrakiadások kapcsán.

Angol nyelven, magyar szívvvel

Orczy Emma ugyan angol nyelven alkotott, de gyönyörű leírásokat helyezett el műveiben a magyar tájakról, s igyekezett minél többször hazalátogatni is a szülőföldjére.

- Fájt neki Trianon, s ami jó vagy rossz volt Magyarországon, az őt megérintette. Lehet, hogy nem az irodalom tolsztoji magasságaiban járt, de ő a miénk, Tarnaörsé is. És ami a miénk, az duplán értékes – emlékeztetett Sturmman Krisztina.

A kastélyról is érdekességeket mesélt előadásában Sturmman Krisztina. Elmondása szerint a nyári ebédlő falára festették fel a családfát az Orczy-ak, sok esetben praktikusán jól is jött ez az ábra.

- Ha valaki nem tudta, hogy a nagynéni pontosan hogy és mint, csak bement a nyári ebédlőbe, és megnézte, milyen rokonsági fokban állt az illetővel. A kertben állt egy nagyon öreg szilfa, négy ága a család négy ágát – az erdőkövesdit, a tarnaörsit, a gyöngyösit és az újszászit - jelképezte, ezért ezt is családfának hívták. A kastély lerombolásakor aztán kivágták a fát is - ecsetelte Sturmman Krisztina.

Kolostorromokra épült taligányi örökség

A kastély alatt pedig a tatárjárás alatt cellájukban meggyilkolt szerzetesek fekszenek, szám szerint heten, lényegében egy lerombolt kolostorromra épült a kastély, s így az óvoda is – foglalta össze a leszármazott. Volt Orczy László által építtetett lovarda, teniszpálya, üvegház, s vörösmárvány-lépcső vitt az emeletre, ott voltak a lakószobák. Köztük Vörös szoba, az Orczy László barátjaként Tarnaörsön vendégeskedő Lajos bajor király számára meglepetésképp kialakított Török szoba, s a Napóleon-szoba, amelynek falát a vesztes napóleoni csatákat megörökítő festmények uralták.

- Ha Tarnaörsre jövök, elképzelem, milyen élet folyt itt egykor. A nagyapám újrafestette a családi címereket, a nagymamám éjszakánként újraalkotta az Orczy-címeres székekre a gobelineket, a saját kezével hímezte. Megelevenedik Roger bácsi, aki hazánk vatikáni nagykövete volt. Ezek a vidám napok eszembe juttatják a szomorú napokat is, amikor két cigány beállított két taligával, mondván a nagymamámnak: ami ráfér, vihető, ami nem, azt itt kell hagyni – mondta Sturmman Krisztina.

Nemesi kék után új, vörös urak

Mint elhangzott, a szovjet csapatok katonái megérkeztükkor négy embert találomra, ok nélkül főbelöttek a Tarna-hídon – ez volt a belépőjük, mutatva, innentől ki diktál a faluban - majd felhasogatták a festményeket és a bútorokat is a kastélyban.

- A műholdképeken még most is kivehetők a kastély nyomai, látható egy nagy lyuk a réten, az volt a jégverem. Ide rejtették el a szovjet csapatok elől a család porcelánjait egy nagy ládába. Amikor a katonák megtalálták, és ki akarták húzni, leejtették a ládát, minden miszlikre tört – jegyezte meg az előadó.

A kitelepítések idején rengeteg fővárosi családot zsúfoltak össze a kastélyban, szekrényekkel, függönyökkel tagolva próbálták apróbb terekre osztatni a nagy helyiségeket.

- Látom magam előtt a nagymamámat az örök bohém természetével, ahogy ennyi sorscsapott ember kavalkádjában valahogy elkormányozta ezt az egészet. Mindenki tudott hol aludni, mindenkinek volt ennivalója. 1953-ban aztán innen is kiebudalták őket, legutoljára a nagymamámat. Egy örsi családnál húzta meg magát, ketten aludtak egy ágyon a kamaszfiával, a másik ágyon az őket befogadó derék parasztcsalád tagjai. Ő nem mehetett be a törvények szerint az üzletekbe vásárolni, ezért hálásan gondolok azokra a tarnaörsiekre, akik bementek helyette – jelentette ki Sturmman Krisztina.

Kiirthatatlanok a gyökerek

Az 1980 után a földdel egyenlővé tett tarnaörsi kastélyt hosszú kőkerítés vette körül, „vajon hogy is lehetett ennyi követ ellopni?”, jegyezte meg az Orczy-rokon, aki azonban úgy véli: az Orczyak itteni jelenléte olyan örökség, amit nem lehet maradéktalanul lerombolni.

A Pimpernel-sztorinak is nevet adó apró mezei virág természetesen ma is fellelhető július elején a tarnaörsi kastély helyén. Nem lehet kiirtani, csakúgy, mint az egykori vadnarancsfát – ma is előtűnnek a sövényben a növény maradványai. „Makacs, nem akarja az új rendet felvenni” – fogalmazott Sturmman Krisztina. Az orvosi rendelő megjelenésében a lovardára, a tarnaörsi óvoda pedig a kastélyra emlékeztet, mutatva, hogy Tarnaörs továbbra is emlékezni kíván nemesi múltjára. Immár ott van a két emléktábla is az intézmény falán, amely az 1856-ban itt született Orczy Emma és az épületelőd nagyságát hirdeti.

Fotók: fortepan.hu

forrás: http://hatvanonline.hu/hir/Lerombolhatatlan_az_Orczyorokseg/0/7/8272